

Domsagohistorik

Lunds tingsrätt

Text: Elsa Trolle Önnerfors

Tings- och rådhusinventeringen 1996 - 2007

Eva Löfgren
Ylva Blank
Henrik Borg
Elsa Trolle-Önnerfors
Johanna Roos

Lunds tingsrätt

Lund är en av Sveriges äldsta städer. Den anlades troligen i slutet av 900-talet.¹ Staden Lund låg under rådhusrätt. Den äldsta notisen om ett rådhus är från mitten av 1300-talet, byggnaden var placerad vid Stortorget mitt inne i staden. Rådhuset brändes ned till grunden av danska trupper 1678 i samband med det så kallade skånska kriget.² I väntan på att ett nytt rådhus skulle bli färdigt hölls förhandlingar hos bland annat dåvarande rådmannen.³ År 1700 stod det nya rådhuset klart, och det var beläget vid Stortorget på samma plats som det gamla rådhuset. Det dröjde dock inte mer än elva år innan även detta hus brann ned, och rådhusrätten återigen fick hålla förhandlingar i hyrda lokaler, bland annat i rådmannens gård.⁴ Det dröjde sedan till 1735 innan det nya rådhuset var färdigt. Byggnaden revs 1840 för att ge plats åt ett ännu ett rådhus. Detta uppfördes 1841 och var ritat av professor C.G. Brunius. Även detta hus är numera rivet (skedde 1913 till förmån för ett nytt bankpalats).⁵ Granne med rådhuset var en byggnad från 1836, som ursprungligen uppförts som stadshus. Det ombyggdes 1899/1900 för att bli rådhus, vilket det också fungerade som fram till tingsrättsreformen i början av 1970-talet.

År 1682 var Torna och Bara härader förenade med Oxie härad i en gemensam domsaga. Nio år senare, 1691, byttes Oxie ut mot Harjagers härad (Oxie härad, se Trelleborgs tingsrätt). Denna domsaga bestod sin tur fram till utgången av 1851 då Harjager förflyttades till Rönneberga och Onsjö häraders domsaga (se Landskrona tingsrätt).⁶ Kvar i domsagan var nu Torna och Bara härader, som visserligen hade skilda tingslag men gemensamt tingsställe i Dalby. Tingslagen slogs dock samman från och med ingången av 1900. Tingsstället var detsamma som tidigare.⁷

Till en början höll Bara härad ting i ett stenhus i Önsvala. Detta hus övergavs emellertid sedan Skåne blivit svenskt och tingsplatsen flyttades till Dalby i slutet av 1600-talet.⁸ Dalby blev, som sagt, gemensam tingsplats för Torna och Bara 1688. Förhandlingarna hölls på gästgiveriet fram till 1780-talet då ett tingshus uppfördes i direkt anslutning till gästgiverigården. Byggnaden stod klar 1783. Det gamla gästgiveriet brann ned till grunden 1870.⁹

Södra stambanan öppnades 1856, Lund industrialiserades på mitten av 1800-talet och staden expanderade.¹⁰ I början av 1950-talet genomfördes flera stora kommunsammanslagningar. Dessa sammanslagningar påverkade också domsagoindelningen.¹¹ Torna och Bara härader

1 Bruzelius, Anders *Lunds historia. Ett kalendarium från 990 till 1990*, Malmö 1990, s. 7.

2 Svensk uppslagsbok, andra och omarbetade och utvidgade upplagan i 32 band 1947-1955, Bd 18, Malmö 1951, s. 798.

3 Blomqvist Ragnar *Lunds historia* två band, Liber Läromedel /Gleerup, Lund 1951-1978, s. 168

4 Blomqvist. S. 168 och 215; Bruzelius s. 32.

5 Blomqvist s. 216 och 298; Bruzelius s. 39; Olin, I: "Tingshus i tid och rum", 1992. s. 45

6 K.Br. den 25/11 1851 (Almquist s. 403).

7 Bihang till SFS 1899 nr 40 s. 2.

8 Ingers, Ingemar, *De tolv socknarna i Staffantorps kommun*, utgiven av Staffantorps kommun 1978, s.70, Lindén, Erling, *Dalby med Nordens äldsta stenkyrka och första munkorden: utvecklingen under 1000 år till modern sovstad med fint gammalt kulturcentrum*, Monitor förlag, Kristianstad, 1990, s. 67

9 Bergkvist, s. 16 i *S:t Nicolai Gille i Dalby Meddelande* no 15; Olin, Martin, "Domstolsbyggander i Lund - förslag och genomförda byggander" i *Tingshus i tid och rum*, 1992 s. 50; Nilén, 1981, s. 39ff.

10 NE, Bd 12, Höganäs 1993, s. 485.

11 Från och med ingången av 1952 omfattade Torna och Bara domsaga följande områden: Flädie, Furulunds, Torns, Staffantorps, Södra Sandby, Dalby, Veberöds, Genarps, Bara och Burlövs landskommuner samt Lomma

flyttade från tingsstället i Dalby 1958,¹² och samma år invigdes Torna och Bara häradsrätt inne i centrala Lund i närheten av järnvägsstationen.¹³ I början av 1970-talet avskaffades häradsrätter och rådhusrätter, och ersattes av tingsrätter. Lunds tingsrätt, som skulle ha tingsställe och kansli i Lund, trädde i kraft från och med ingången av 1971.¹⁴ Den nya domstolen övertog Torna och Baras häradsrätts lokaler som byggdes till i samband med reformen under åren 1973-1976.¹⁵

Lunds tingsrätt

Lagman: Jan Alvå

Tingsrättens nuvarande organisation

Anställda: 37

Ordinarie domare: lagman och fem rådmän

Tingsfiskaler: 1

Tingsnotarier: 7

Tingsrättens jurisdiktionsområde

Lunds kommun

Kävlinge kommun

Staffanstorps kommun

Ordinarie domare

Lagmän i Lunds tingsrätt

Evert Persson	1971–1972
---------------	-----------

Anders Bruzelius	1972–1977
------------------	-----------

Nils Erik Sellert	1977–1980
-------------------	-----------

Sven Klemendz	1980–1984
---------------	-----------

Jan Alvå	1984–
----------	-------

Rådmän i Lunds tingsrätt

Sture Melin

Per Löfström

Stig Ramkull

Runo Håkanson

Bo Axelsson

Gunnar Sjövall

Knut Norrman

Claes Werdinius

Sven Klemendz

Louise Roos

köping (SFS 1951:98). Se Oredsson, Sverker: "Vägen till Storlund. Hur tjugo kommuner blev en", s. 130ff. i *Kring Lund : en bok om Lund, Torna, Dalby, Södra Sandby, Genarp och Veberöd - Lunds storkommun - i nuet och det förflutna* red. av Tomas Löfström, Lund 1979

12 SFS 1957:692.

13 Olin s. 50ff.

14 År 1969 beslutades att områdena för Lunds stad, Kävlinge köping samt Löddeköping, Södra Sandby, Dalby, Genarps, Veberöds och Staffanstorps landskommuner skulle bilda domkrets för den nya tingsrätten i Lund (Koncept den 17/6 1970 från Justitiedepartementet till Hovrätten över Skåne och Blekinge, Dnr 1217/70, s. 1). Efter ytterligare kommunsammanslagningar på 1970-talet omfattar nu Lunds tingsrätts domkrets Kävlinge, Lunds och Staffanstorps kommuner (SFS 1973:740).

15 Olin s. 56.

Bara härad

Domsagotillhörighet:	1682–1690	Med Torna och Oxie härader
	1691–1851	Med Torna och Harjager härader
	1852–1970	Med Torna härad

Tingsplatser:	1680–1688	Önsala
	1688–1956	Dalby
	1956–1970	Lund

Häradshövdingar

Lars Svanhals	fullm. 7.11.1682	1682–1687
Wickman Tigerschiöld	fullm. 8.10.1687	1687–1713
Nils Langelius ¹⁶	fullm. 12.1.1714	1714–1736
Carl Magnus Appelberg	fullm. 18.6.1737	1737–1748
Svante Johan Möllerheim	fullm. 25.4.1749	1749–1768
Peter Johan Montan	fullm. 21.6.1768	1768–1777
Carl Hadders	fullm. 5.3.1777	1777–1805
Adam Jordan Kröger	fullm. 26.9.1805	1805–1818†
Anders Gabriel Kiellander	fullm. 24.7.1818	1818–1845†
Nils Liljenberg	fullm. 23.1.1846	1846–1880†
Bernt Gustaf Lagergren	fullm. 20.8.1880	1880–1900†
Gustaf Georg Hakon Adolf de Maré	fullm. 10.12.1900	1900–1916†
Per Christian Ahlgren	fullm. 28.11.1916	1916–1939
Pehr Gustaf Lindström	fullm. 14.10.1939	1939–1967
Gustaf Malmer ¹⁷		

Lunds stad

Rådhusrätt	–1970
-------------------	-------

Borgmästare

Adolf Fredrik Bjugg	1802–1824
Johan Bäckström	1824–1855
Nils Billström	1855–1878
E. Thomasson	1879–1889
Thorsten Möller	1890–1900
Carl Brink	1901–1921
Nils Andersson	1921 ¹⁸
Pehr Gamstorp	1921–1939
Martin Lembke	1941–1967
Evert Persson	1967–1970 ¹⁹

¹⁶ adlad Bildensköld

¹⁷ t.f. häradshövdingar

¹⁸ Borgmästare för en dag.

¹⁹ sedermera lagman

Litteratur

Almquist, Jan Eric *Lagsagor och domsagor i Sverige : med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954-1955

Bergkvist, Bert "Om gästgiveriväsendets uppkomst och Dalby Gästgivaregårds öden", s. 16. i *S:t Nicolai Gille i Dalby Meddelande no 15* 1995

Bruzeliuss, Anders *Lunds historia. Ett kalendarium från 990 till 1990* , Malmö 1990, s. 7.

Bruzeliuss, Nils G, *Arkeologisk Beskrifning öfver Bara härad*, 1878, utgiven av Bara härads hembygdsförening uå

Blomqvist Ragnar *Lunds historia* två band, Liber Läromedel /Gleerup, Lund 1951-1978

Ingers, Ingemar, *De tolv socknarna i Staffantorps kommun*, utgiven av Staffantorps kommun 1978

Lindén, Erling, *Dalby med Nordens äldsta stenkyrka och första munkorden: utvecklingen under 1000 år till modern sovstad med fint gammalt kulturcentrum*, Monitor förlag, Kristianstad 1990

Nilén, Holger *Skånes gästgivaregårdar* Stockholm 1981, s. 39ff.

Olin, Martin, "Domstolsbyggander i Lund - förslag och genomförda byggander" i *Tingshus i tid och rum*, 1992

S:t Nicolai Gille i Dalby, Meddelande no 12, Dalby. En bilderbok från 1900-talet, Dalby 1991, s 20 ff

S:t Nicolai Gille i Dalby, Meddelande no 13, Dalby 1992

Svensk uppslagsbok, andra och omarbetade och utvidgade upplagan i 32 band 1947-1955